

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Udrag fra To verdener (Danske Klassikere)

Citation: Hjortø, Knud: "To verdener", i Hjortø, Knud: *To verdener*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2008, s. 162. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hjort_18-shoot-idm140047356887776/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: To verdener

for; (...) for sådan et lille barn er frygtelig fordringsfuldt, længe inden det blir født, og det må ikke nægtes noget. (s. 130)

Helga, der føler sig halv som både menneske og kunstner, rejser kort efter for dog at blive hel på ét af områderne, kunstens.

Helga og Grandlev

Grandlev, som dreng den dygtige elev i skolen, har før mødet med Helga selvbevidst og ensidigt dyrket rationaliteten, lovene, vidensindsamlingen. Hans sprogstudier har koncentreret sig om sprogets regler, han har studeret kunst, ikke i hunger efter æstetisk oplevelse eller eksistentiel erkendelse, men alene fordi han har villet vide besked med al menneskelig kunnen – kunsthistorien er for ham blot et pensum. Over for en videnskabelig karriere, som på grund af nepotisme er blevet bremset, har han i hovmod resigneret, hvad der har sat ham menneskeligt i stå. »Hans sind kølnedes til filosofiens temperatur, der ligger nogle grader under det handlende menneskes« (s. 61).

Den obsternasige skolepige Helga rammer noget i ham: »Hele hendes sjæl lå i øjnene, det var, som om de (...) ikke stod i synets tjeneste, men blot tjente til at udslynge livskraft med« (s. 18). Han betragter hende som ukultiveret og barbar, men trods sine forbehold må han beundre hendes »sikre og sunde ligevægt« (s. 32). Senere, i en afgørende kærlighedscene, dæmpet, men lysende og sansemættet, overgiver han sig, omend modstræbende, til hendes rige natur og befries forbigående af den; hendes livsintensitet smitter ham. Grandlev, lovenes elsker, erfarer nu, at kærligheden er lovløs, det ændrer hans syn på meget, for eksempel på hans opfattelse af sprogets udvikling, som han indser ikke blot er behersket af love, men nok så meget af »fantasi og stemning« (s. 101). Og han erfarer, at begavelse kan være andet end evnen til at forstå.

Men samlivet med Helga bliver, som venteligt, også opslidende og fører ikke til nogen gensidig åndelig befrugtning; derimod begrænser de to stærke individualiteter mod deres vilje hinanden i deres behov for at sætte sig igennem. Forstandsmennesket Grandlev har ment, at det fuldkomne kærlighedsforhold må bero på

fuldstændig gensidig forståelse, men erfarer, at der er uforenelige, uforklarlige områder i Helga, som er hendes enemærker. At han ikke varigt lader sig omskabe i hendes billede; at han altid vil ende med at sætte sig »stungt ned på sin tanks massive, firkan- tede granit« (s. 73), at hans sind altid vil være fattigere end hendes. At hans livsvarme ikke sidder i hjertet, men i hjernen, hvor den udmontes i tanker, ikke i handling. Men at han, tænkeren, på den anden side også i utålelig grad føler sig underkendt af hende og hendes overbærende syn på hans intellektuelle virke – det er i hendes øjne let kornisk. På grund af deres vidt forskellige tilgang til verden og fordi de begge to er originale, stærke personligheder, påfører de hinanden selvusikkerhed i stedet for styrke; han giver hende følelsen af at være uoplyst og uberegnelig, hun får ham til at se sig selv som fortænkt, som en nar i livet.

Når Helga anbefaler Grandlev at skifte hende ud med Dagmar, har hun egentlig ret, hvis man skal have tiltro til en af Grandlevs – og vistnok også fortællerens – lidt antifeministiske overvejelser:

En begavet kvinde bør ikke vælge en intellektuel mand; hun erhverver sig hurtigt en vis overfladisk forståelse af ham, som ingen forståelse er. Hun fatter instinktmæssigt hans tanks former uden at interessere sig for hans enkelte ideer (...) en klog mand gifter sig med den kærlige enfold, dær finder han vel ikke forståelse, men i alt fald villig stræben derefter (...). (s. 86)

Deres kærlighed formår ikke at ændre på misforholdene. Begge døjer med at være delt mellem kærligheden og individualiteten, der hver for sig kræver sit. Og hvis det er rigtigt, at kvinden kan finde noget af sin identitet i moderskabet, mens manden må præ- stere og præstere for at vinde sin, er det logisk, at Helga, for hvem moderrollen mislykkes, må gribe til at udvikle sin kunstneriden- titet, og Grandlev må beslutte sig for at gøre sit filosofiske jeg uafhængigt af Helgas domme.

Efter tragedien med det døde barn og Helgas påfølgende op- brud prøver Grandlev da at komme til rette med sin og hendes uforenelighed. Resultatet bliver resignation; i et brev til Helga be-